

VISUOMENINĖS KOMISIJOS 2012 M. GEGUŽĖS 17 D. SMURTO AKTUI GARLIAVOJE IŠTIRTI

IŠVADOS

2012 m. birželio 27 d.

Vilnius

Komisija

Komisija sudaryta Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės „Už teisingumą“ iniciatyva.

Komisijos pirmininkas dr. Saulius Arlauskas - Mykolo Romerio universiteto profesorius

Komisijos pirmininko pavaduotoja dr. Zita Šličytė - Lietuvos Respublikos Konstitucijos rengimo grupės narė, Atkuriamojo Seimo deputatė, teisininkė.

Komisijos nariai:

Vytautas Budnikas - Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas,

Kęstutis Milkeraitis - buvęs Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros ypač svarbių bylų tardytojas, buvęs Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius,

Kazimieras Motieka - Lietuvos Respublikos Konstitucijos rengimo grupės narys, Kovo 11-osios Akto signataras, buvęs Lietuvos Respublikos Atkuriamojo Seimo pirmininko pavaduotojas, advokatas,

Doc. dr. Romualdas Povilaitis - Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas,

Liudvikas Narcizas Rasimas - Lietuvos Respublikos Konstitucijos rengimo grupės narys, Kovo 11-osios Akto signataras, teisininkas.

Komisijos paskirtis - nustatyti, ar vykdant Kėdainių rajono apylinkės teismo 2011-12-16 d. sprendimą ir 2012-03-22 nutartį (be prievartos perduoti mergaitę biologinei motinai) 2012-05-17 Garliavoje buvo naudojamas smurtas ir prievarta prieš mažametę mergaitę ir jos gyvenamosios vietos pakeitimą stebėjusius piliečius, ar buvo pažeistas mažametės mergaitės orumas, globėjos teisėjos N.Venckienės teisinės neliečiamybės statusas ir jos konstitucinės teisės.

Komisijos tyrimo teisinį pagrindą sudaro Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Baudžiamasis, Civilinis, Baudžiamojo ir Civilinio proceso kodeksai bei kiti nacionalinės teisės aktai, skirti vaiko ir piliečių teisių apsaugai.

Komisijos tiriamąją medžiaga tapo 2012 m. gegužės 17 d. valstybės pareigūnų ir kitų asmenų, dalyvavusių vykdant mažametės gyvenamosios vietos pakeitimą ir perdavimą biologinei motinai vaizdo bei garso įrašai, valstybės institucijų dokumentai, stebėtojų liudijimai, fotonuotraukos, ekspertų išvados ir kiti rašytiniai įrodymai.

Komisija tyrė žodinius ir raštiškus liudijimus, taip pat gausią vaizdo ir garso medžiagą, nustatė Kėdainių rajono apylinkės teismo 2011 gruodžio mėnesio 16 d. sprendimo vykdymo eigą. Taip pat nagrinėjo, ar vykdant 2011 gruodžio mėnesio 16 d. teismo sprendimą valstybės vardu buvo pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 3, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29, 33, 36 ir 114 straipsnių nuostatos.

Komisija nagrinėjo, ar buvo pažeistos Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos nuostatos ir jas įtvirtinantys nacionaliniai teisės aktai, kas ir kaip 2012-05-17 naudojo prievartą paimant iš jos gyvenamosios vietos ir perduodant mergaitę jos biologinei motinai, ar buvo pažeistas mergaitės

globėjos teisėjos N.Venckienės neliečiamybės teisinis statusas, taip pat ar buvo naudojama prievarta bei smurtas prieš Kėdainių rajono apylinkės teismo 2011 gruodžio mėnesio 16 d sprendimo vykdymo eigą stebėjusius Lietuvos Respublikos piliečius.

KOMISIJA NUSTATĖ:

1. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 3 str. pažeidimą

JT Vaiko teisių konvencijos 3 str. nustatyta, kad *imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia - vaiko interesai*. Kadangi Deimantės Kedytės biologinė motina Laimutė Stankūnaitė šiuo metu yra Valstybės saugomas asmuo, nes teigiama, kad jos gyvybei ir sveikatai gresia pavojus, mažametė nepagrįstai buvo pasiūsta į ypatingo pavojaus zoną, pas nuolatinės gyvenamosios vietos ir savarankiškų pragyvenimo lėšų neturintį asmenį. Be to, pas tokį asmenį, prieš kurį mažametė baudžiamojoje byloje davė parodymus apie jos seksualinį išnaudojimą.

2. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 12 str. ir Lietuvos Respublikos teisės aktu pažeidimą

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 12 str. 2 punktas imperatyviai nustato, kad *Vaikui būtina suteikiama galimybė būti išklausytam bet kokio jį liečiančio teismo ar administracinio nagrinėjimo metu tiesiogiai arba per atstovą*. Taigi teismo ar administracinio proceso metu, kai vaikui gali būti padarytas neigiamas poveikis, vaikui turi būti suteikta galimybė būti išklausytam nacionalinių įstatymų nustatyta tvarka. Ši nuostata įtvirtinta Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.164 straipsnyje: *„kai sprendžiamas bet koks su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklausytas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, - per atstovą, ir priimant sprendimą į jo norus turi būti atsižvelgta, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams. Sprendžiant klausimą dėl globėjo (rūpintojo) paskyrimo ar įvaikinimo, į vaiko norus turi būti atsižvelgiama išskirtinai.”*

Vaiko teisės būti išklausytam apsaugą užtikrina LR Civilinio Proceso Kodekso 764 straipsnio 6 punktas; *„Vykdant šiame straipsnyje nurodytus sprendimus, turi būti užtikrinta vaiko teisių apsauga“*. Atsižvelgiant į visas paminėtas teises nuostatas, o taip pat į tai, kad mergaitės psichinė būklė buvo pakitusi po 2012-03-23 bandymo perduoti vaiką prievarta L.Stankūnaitei ir mergaitės nebegalima buvo daugiau traumuoti (tai užfiksavo VŠĮ Kauno centro poliklinika 2012-05-07), komisija teigia, kad vaiko išklausymas turėjo būti būtinoji teismo sprendimo priverstinio vykdymo sąlyga. Komisija mano, kad 2012 m. gegužės 17 d. vykdant teismo sprendimą mergaitė nebuvo tinkamai išklaudyta, nes netgi nebandyta išsiaiškinti, kodėl mažametė atsisako gyventi su motina.

Komisija atkreipia dėmesį, kad vaiko teisių apsaugos darbuotoja ir antstolė, aiškindamos mergaitei, kad jai privalu vykti gyventi pas mamą, neatsižvelgė į Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje numatytą pagarbą mažametės orumui. Konvencijos 12 straipsnio pirmoje dalyje nurodyta: *„Valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais; be to, vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, skiriama daug dėmesio“*.

Išvada:

Mergaitė nei teisme, nei 2012 m. gegužės 17 d. vykdant teismo sprendimą perduoti ją biologinei motinai tinkamu būdu nebuvo išklaudyta, nebuvo aiškinamasi mažametės

motyvai nevykti gyventi pas motiną, į jos norus neatsižvelgta, todėl mergaitės gyvenamosios vietos nustatymo klausimas išspręstas šiurkščiai pažeidžiant JT Vaiko teisių konvencijos 12 straipsnį ir su jo taikymu susijusius nacionalinės teisės aktus.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 19 str. pažeidimą

Komisija atkreipia dėmesį į Antstolio Valdo Zubino 2012 m. sausio 9 d. faktinių aplinkybių konstatavimo protokole užfiksuotus mergaitės motyvus nevykti gyventi pas motiną dėl patirtos seksualinės prievartos. Šie mažametės motyvai, komisijos nuomone, negalėjo būti ignoruojami iki teismo sprendimo vykdymo pradžios ir sprendimo vykdymo metu. Komisija remiasi Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 19 straipsniu, kuris nurodo, kad „*valstybės dalyvės, siekdamos apginti vaiką nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors jį globojančio asmens, imasi visų reikiamų teisinių, administracinių socialinių ir švietimo priemonių*“.

Komisijos nuomone, dialogo tarp vaiko ir vaiko teisių apsaugos darbuotojos metu teismo sprendimo vykdymo eigoje, vaiko teisių apsaugos darbuotoja siekė įteigti mergaitei, kad jos tolimesnis gyvenimas pas motiną yra neišvengiamas. Vienintelis vaiko teisių apsaugos darbuotojos ir antstolės veiksmų perduoti mergaitę mamai net ir mergaitei nesutinkus, pateisinimas yra teismo sprendimas. Kitų motyvų neatsižvelgti į mergaitės valią komisijai nustatyti nepavyko.

Remdamasi turimais įrodymais, komisija teigia, kad iki vaiko perdavimo motinai, neįkalbėjus mergaitę, kad jis savo valia sutiktu vykti gyventi pas motiną, mažametė galėjo būti perduota Laimutei Stankūnaitei tik panaudojus fizinę prievartą.

Komisija atkreipia dėmesį, kad pagal liudytojų parodymus fizinė prievarta perduodant mergaitę buvo panaudota ir remdamasi tais parodymais bei sukauptais kitais duomenimis, daro prielaidą, kad mergaitės perdavimo biologinei motinai prievartinis veiksmas antstolės buvo iš anksto numatytas, jam buvo iš anksto pasiruošta.

Komisija atkreipia dėmesį į globėjos N.Venckienės liudijimą, kad mergaitė nuo globėjos buvo atplėšta tik kažkuriai iš dalyvavusių pareigūnių užmetus mergaitei ant galvos raudoną audeklą, galimai prisodrintą svaiginamų medžiagų, nes po to iš karto atsileido mergaitės rankos. Šį faktą antstolė viešai neigia. Komisija, peržiūrėjusi video įrašą, pastebi, kad atvykusios pareigūnės, įeidamos į kambarį, įsinešė raudoną audeklą raudoname maiše su užrašu „Danija“. Išnešus mergaitę, išeidamos iš patalpos, pareigūnės minėtą audeklą nešė rankose, jį sulankstė ir atidavė antstolei. Komisija atkreipia dėmesį, kad dvi pareigūnės mūvėjo pirštines, viena iš jų – baltas, beveik iki alkūnių, panašias į gumines (pridedama nuotr.). Komisijos nuomone, paminėti faktai apie audeklą, galimai prisodrintą svaiginamųjų medžiagų, yra ypač svarbūs ir verti atskiro atsakingų institucijų tyrimo.

Komisija taip pat atkreipia dėmesį į Sigitą Martinavičiaus, praėjusio karinę tarnybą spec. daliniuose, liudijimą, kurį patvirtina ir filmuota medžiaga, apie dar vieną galimai panaudotą prieš mergaitę prievartos būdą: mergaitė L.Stankūnaitės ir G.Černiausko buvo išnešama labai skausmingu koviniu būdu susukus kojas, laužiant jas per kelius, taip siekiant, kad mergaitė negalėtų priešintis (pridedamos nuotr.).

Išvada:

Valstybės institucijos inicijavo 2012 m. gegužės 17 d. prievartinius veiksmus prieš mažametę, perduodant ją biologinei motinai, šiurkščiai pažeidė JT Vaiko teisių konvencijos 19 straipsnį ir su jo taikymu susijusius nacionalinės teisės aktus bei 2012 m. kovo 22 d. Kėdainių rajono apylinkės teismo nutartį.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 37 str. pažeidimą

JT Vaiko teisių konvencijos 37 str. straipsnis įpareigoja valstybę užtikrinti, kad *nė vienas vaikas nepatirtų kankinimų ar kitokio žiauraus, nežmoniško arba orumą žeminančio elgesio ar bausmių*. Pirmojo bandymo prievarta įvykdyti Kėdainių rajono apylinkės teismo sprendimą 2012-03-23 mažametė buvo sužalota: nustatytas kaklo dešinės pusės apatiniame trečdalyje 6,5 x 0,3 cm nubrozdinimas, analogiško pobūdžio nubrozdinimai nustatyti krūtinės ląstos kairėje pusėje 5 x 0,6 cm, lygiagrečiai 1,5 x 0,2 cm, o kairės pažasties duobėje 0,8x 0,6 cm rausva poodinė kraujosruva (teismo med. gydytojo dr. P.Petreikio išvada). Be to, Psichikos sveikatos centro gydytojai konstatavo „ potrauminio streso sutrikimą“ ir nurodė „ griežtai vengti traumuojančių situacijų, ryškesnio aplinkos, prižiūrinčių žmonių pasikeitimo. Kategoriškai neleistas fizinės-emocinės prievartos naudojimas“.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 3str. pažeidimą

Konstitucijos 3 str. nurodoma, kad *Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką*. Komisijos nuomonė, 2012-05-17 d. Garliavoje buvo pasikėsinta į konstitucinę tvarką, nes 240 ginkluotų pareigūnų nepagrįstai smurtavo prieš taikius teismo sprendimo vykdymą stebinčius Lietuvos Respublikos piliečius, o taip pat prieš mažametės artimus asmenis ir jos globėją N.Venckienę.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 str. pažeidimą

Konstitucijos 20 str. nurodoma, kad *„Niekas negali būti savavališkai sulaikytas arba laikomas suimtas. Niekam neturi būti atimta laisvė kitaip, kaip tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokias yra nustatęs įstatymas. Nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per 48 valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikymo pagrįstumas.“* Garliavoje 201-05-17 nepagrįstai sulaikyta per 30 viešosios tvarkos nepažeidusių ir nusikaltimo padarymu neįtariamų piliečių.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 str. pažeidimą

Konstitucijos 21 str. nurodyta, kad *„Žmogaus asmuo neliečiamas. Žmogaus orumą gina įstatymas. Draudžiama žmogų kankinti, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes.“* Komisijos išklausti liudytojai patvirtino žiaurų pareigūnų elgesį su žmonėmis, jų spardymą kojomis, ašarinių dujų purškimą į akis ir kt.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 24 str. pažeidimą

Konstitucija skelbia, kad žmogaus būstas neliečiamas, kad be gyventojų sutikimo įeiti į būstą neleidžiama kitaip, kaip tik teismo sprendimu arba įstatymo nustatyta tvarka tada, kai reikia garantuoti viešąją tvarką; sulaikyti nusikaltėlių, gelbėti žmogaus gyvybę, sveikatą ar turtą.

Be konstitucinio pagrindo pareigūnai sugadino L. Ir V. Kedžių turta, išlaužė vartus ir gyvenamojo namo duris, išdaužė langus.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 33 str. pažeidimą

Konstitucijos 33 str. nurodoma, kad „*Piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį <...> Piliečiams laiduojama teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, apskusti jų sprendimus. Draudžiama persekioti už kritiką.*“ *Teisėja N. Venckienė nepagrįstai persekiojama už teismų sistemos darbo trūkumus.*

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 36 str. pažeidimą

Konstitucijos 36 str. nustato, kad „*Negalima drausti ar trukdyti piliečiams rinktis be ginklo į taikius susirinkimus. Ši teisė negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai reikia apsaugoti valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ar dorovę arba kitų asmenų teises ir laisvę.*“ *Garliavoje teismo sprendimo vykdymo eigą stebintys piliečiai buvo neginkluoti, giedojo Lietuvos Respublikos himną ir meldėsi.*

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 114 str. pažeidimą

Konstitucijos 114 str. 2 dalis nustato, kad „*Teisėjas negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, suimtas, negali būti kitaip suvaržyta jo laisvė be Seimo, o tarp Seimo sesijų - be Respublikos Prezidento sutikimo*“.

Po 2012-05-17 įvykdyto mergaitės prievartinio paėmimo akto Garliavoje Policijos departamentas išplatino pareiškimą, kuriame teigia žinantis šią Konstitucijos nuostatą, kuri apima ir draudimą įeiti į teisėjo gyvenamąsias patalpas. Tačiau, nepaisant jo, buvo įsiveržta į teisėjos N.Venckienės gyvenamąją vietą remiantis Kėdainių rajono apylinkės teismo 2012 m. kovo 22 d. nutartimi, teigiančia, kad teisėjo imunitetas nėra absoliutus ir siejamas tik su jo nepriklausomumo užtikrinimu jam einant savo pareigas, o šioje byloje N. Venckienė neva dalyvauja kaip privatus asmuo, todėl, anot policijos, teisėjo imunitetas nebuvo pažeistas.

Komisija atkreipia dėmesį, kad policijos pareigūnai vartojo prievartą prieš teisėją ne tik įsiverždami į jos gyvenamąją aplinką, bet ir užlauždami jai rankas. Šią aplinkybę, kad du policijos pareigūnai užlaužė teisėjai N. Venckienei rankas, patvirtino ne tik teisėja N.Venckienė, tai viešai pripažino ir aukšti policijos pareigūnai.

Komisija pažymi, kad Konstitucija nesuteikia teisės Kėdainių rajono apylinkės teismo teisėjai R. Šidlauskienei (2012-03-22 nutartis) plečiamai aiškinti Konstitucijos nuostatų, t.y. nustatyti, kada galima pažeisti Konstitucijoje nurodytą teisėjo imunitetą, o kada ne, todėl teisėja akivaizdžiai viršijo savo kompetenciją. Komisijos nuomone, akivaizdu, kad net ir vykdant teismo sprendimą, įsibrauti į teisėjos būstą, taikyti jai fizinę prievartą (laužyti ar sukioti teisėjos N.Venckienės rankas), reiškia suvaržyti teisėjos laisvę, o tai negalėjo būti daroma be Lietuvos Respublikos Seimo sutikimo. Komisijos nuomone, net ir pats Kėdainių rajono apylinkės teismo nutartis, kuri nurodė būtinumą vykdant minėtą teismo sprendimą taikyti prievartą, negalėjo būti priimta be Lietuvos Respublikos Seimo sutikimo. Iš to darytina išvada, kad teismo sprendimai ir nutartys, leidžiantys jėga brautis į teisėjų būstą, taikyti fizinę prievartą, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Komisija atkreipia dėmesį, kad Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 47 str. 2 dalis nustato, jog „*Draudžiama įeiti į teisėjo gyvenamąsias ar tarnybines patalpas, daryti ten arba teisėjo asmeniniame ar tarnybiniame automobilyje, arba kitoje asmeninėje susisiekimo priemonėje apžiūrą, kratą ar poėmį, taip pat atlikti teisėjo asmens apžiūrą ar kratą, jam priklausančių daiktų ir dokumentų apžiūrą ar poėmį, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus*“.

Komisija taip pat pastebi, kad Kėdainių rajono apylinkės teismo 2012 m. kovo 22 d. nutartis, teigianti, kad teisėjo imunitetas nėra absoliutus ir siejamas tik su jo nepriklausomumo užtikrinimu jam einant savo pareigas, todėl N. Venckienė, šioje byloje būdama globėja, dalyvauja ne kaip teisėja, o kaip privatus asmuo, prieštarauja Teisėjų garbės teismo veiksmams, nes Teisėjų garbės teismas kėlė drausmines bylas teisėjai N. Venckienei už jos pasisakymus šioje byloje kaip teisėjai, o ne kaip privačiam asmeniui.

Komisijos nuomone, be Lietuvos Respublikos Seimo sutikimo įsibrauti į teisėjos gyvenamąją aplinką ir taikyti teisėjai fizinę prievartą negalima net ir vykdant teismo sprendimą, todėl teisėjos atkirtis policininkui, neteisėtai įsilaužusiam į teisėjos gyvenamąją aplinką ir neteisėtai užlaužusiam teisėjai N. Venckienei rankas, turi būtinosios ginties požymių, o tai reiškia, kad baudžiamoji byla teisėjai N. Venckienei neturi būti keliama. Įsibrovimas į teisėjos N. Venckienės gyvenamąją aplinką yra neteisėtas ir atitinka Baudžiamojo kodekso 165 str. nurodyto nusikaltimo požymius.

Komisijos nuomone, šio nusikaltimo subjektais gali būti teismo sprendimo vykdytojai, kurie neatliko savo funkcijų – iš anksto neinformavo globėjos apie vaiko perdavimo motinai tvarką, neišsiaiškino ar mergaitė pasiruošusi vykti pas mamą.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog sutinkamai su Konstitucijos 6 straipsniu „*Konstitucija yra vientisas ir tiesiogiai taikomas aktas. Kiekvienas savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija*“. Todėl aiškinti Konstituciją žmogaus teises siaurinančia kryptimi yra aiškiai neleistina nei teismui, nei prokurorui, nei įstatymų leidėjams. Komisijos nuomone vykdant teismo sprendimą, buvo nepagrįstai siaurinamos mažametės, jos globėjos ir Lietuvos Respublikos piliečių teisės.

Komisijos nuomone, policijos pareigūnai, pažeisdami Lietuvos Respublikos Konstitucijos 114 straipsnį, įtvirtinantį teisėjo neliečiamybę, braudamiesi į privačią teritoriją, nepagrįstai sugadino svetimą turtą, pažeidė Policijos veiklos įstatymo 16 straipsnio 2 dalį („*Policijos pareigūnai, vykdydami jiems suteiktus įgaliojimus, vadovaujasi tik įstatymais*“). Teisėja N. Venckienė ir kiti jos aplinkos žmonės, kai buvo vykdomas mažametės mergaitės poėmis, pagal Konstitucijos 3 straipsnį turėjo teisę priešintis neteisėtiems policijos veiksams.

Teisėja N. Venckienė nurodo, kad ranka, kurią jai užlaužė pasaulio sambo vicečempiono titulą turintis pareigūnas M. Gušauskas, buvo sužalota, ir ji nevalingai trenkė M. Gušauskui. Profesionalaus kovų menų sportininko Vaido Šlapiko nuomone, N. Venckienei ranka galėjo būti laužiama sąmoningai tokiu skausmingu būdu, kuris moterims automatiškai sukelia šoko ar isterijos būseną. Komisija, negavusi policijos filmuotos medžiagos, negali įvertinti, koku būdu buvo laužiama teisėjos N. Venckienės ranka, tačiau mano, kad tai yra svarbus faktas dėl N. Venckienei reiškiamų kaltinimų pasipriešinus policijos pareigūnui.

Išvada:

Kėdainių rajono apylinkės teismas 2012 m. kovo 22 d. nutartimi plečiamai išaiškindamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 114 str. nuostatas, šiurkščiai ją pažeidė. Policijos pareigūnai viršijo savo įgaliojimus, nesilaikydami Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 47 str. nuostatų.

Komisija pastebi, kad 2012-05-17 Klonio gatvėje buvusių daugumos liudytojų teigimu, tie pareigūnai, kuriems buvo privalu įvykdyti teismo nutartį – antstolė, vaikų teisių specialistė ir psichologė – buvo praleisti prie namo durų ir jiems nebuvo nei aktyviai, nei pasyviai priešintasi. Taip pat liudijimuose teigiama, kad privačiame Kedžių kieme su savininkų sutikimu susirinkę stebėtojai buvo organizuotai sutarę nesipriešinti pareigūnams, giedoti, melstis ir tik stebėti situaciją. Tą patvirtina ir vaizdo medžiaga.

Todėl, komisijos nuomone, policijos veiksmai, panaudojant smurtą „kliūčių šalinimui“, buvo skirti ne „šalinti kliūtis“ teismo sprendimui įvykdyti, o šalinti prievartinio mergaitės paėmimo liudininkus. Tik taip galima kvalifikuoti antstolės ir policininkų veiksmus be teismo sprendimo nusukant Kedžių namų vidaus kameras, iš patalpos pašalinant prievartą galėjusius paliudyti asmenys, iš anksto paruošiant pridengiamuosius skydus, kuriais bandyta dengti mergaitės išnešimą.

Komisijos nuomone, policija naudojo neproporcingą jėgą prieš beginklius žmones, nebandė tartis, kaip reikalauja Policijos veikos įstatymas. Kaip rodo filmuota medžiaga ir kaip teigia liudininkai policija be įspėjimo puolė žmones, nes garsinis policijos įrašas, įspėjantis apie galimus policijos veiksmus, buvo įjungtas vėliau.

Pasak liudininkų, policininkų buvo apie du - tris kartus daugiau (240), nei privačiame kieme susirinkusių stebėtojų (įvairiais vertinimais apie 80 - 100). Liudininkų teigimu ir remiantis vaizdo medžiaga matyti, kad policija turėjo šautuvus, naudojo dujų balionus, gumines lazdas, be įspėjimo puolė nesipriešinančius, beginklius, žmones, juos stumdė, trunkė, laužė rankas, vilko grindiniu, spardė, buvo naudojamos guminės lazdos, dujos, spec.skydai, gąsdinama šunimis.

Turima medžiaga rodo, kad buvo paniekinta ir Lietuvos valstybinė vėliava, taip pažeidžiant Valstybės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymo 4 straipsnio 1 dalį.

Savo liudijimuose apie jiems padarytą žalą teigia dauguma stebėtojų: tai stiprūs nerviniai sukrėtimai, depresijos, mėlynės, kiti nesunkūs kūno sužalojimai, sudraskyti rūbai, sudaužyta foto technika ir pan.

Dėl smurtinių policijos veiksmų labiausiai nukentėjo:

- a) Dailininkas Rimantas Radišauskas. Po skysčio purškimo į akis nukrito, buvo spardomas, dėl ko prasidėjo inkstų uždegimas, šlapinosi kraujais, buvo smaugiamas. Sužalojimai vėliau fiksuoti medicinos įstaigoje.
- b) Fotomeninkas diabetininkas Juozas Valiušaitis. Gavo smūgį į krūtinę, užlaužtomis rankomis nutemptas į policijos mašiną, į jo prašymą leisti pasiimti insuliną neatsižvelgta, po 2 valandų sulaikymo patalpoje iškviesta greitoji pagalba insulino neturėjo, o iš Valiušaičio medikai pasišaipė „*prisišokinėjai*“. Tik dar po valandos iškviesta antra greitoji pagalba suteikė pagalbą ir išvežė į Kauno klinikas, cukraus kiekis kraujyje normą viršijo šešis kartus. Sveikatos būklė fiksuota medicinos įstaigoje.
- c) Kęstutis Dudėnas. Policininkai, panaudoję kovinį veiksma, parvertė jį ir nugara gulintį ant žemės su kietu buku ilgu daiktu smūgiavo į simfizio dešinę sritį. Po to K.Dudėnas buvo nuvežtas į policiją, iš ten greitąja pagalba į Kauno klinikas, hospitalizuotas nuo 05.17 iki 05.24. Iki šiol gydomas ambulatoriškai. Sužalojimai fiksuoti medicinos įstaigoje.
- d) Vyčio kryžiaus ordininkas, buvęs disidentas, invalidas Algirdas Petrusevičius. Po skysčio purškimo į akis kurį laiką nieko nematė, prarado pusiausvyrą.

- e) Vaclovas Stončis. Purškiamas skystis pateko jam ant rankos, nuplovus skaudėjo dar tris valandas.
- f) Hipertonikė Olga Girdauskienė. Jai policininkas trenkė į pilvą, stumdė ir garsiai prašė jam paduoti „elektrošoką“. Vėliau medicinos įstaigoje O. Girdauskienei konstatuotas stuburo sumušimas ir mėlynės.
- g) Teisininkė Evelina Matjošaitienė. Ji „*dėl netinkamo patrulių vairavimo ir stabdymo kilus avarinei situacijai nukrito tarp sėdynių, ko pasekoje pasidarė labai negera*“ ir prie policijos komisariato laukusi greitoji ją išvežė į ligoninę.
- h) Režisierė Neris Karpuškaitė – Akelaitienė. Vesdamas policininkas sužalojo ranką, įtariama, kad prieš ją naudotas elektrošokas.
- i) Greitoji pagalba suteikta cukriniu diabetu sergančiai L.Kedienei ir dėl padidėjusio kraujospūdžio A.Skučienei.

Komisijos nuomone, tokiais savo veiksmais policija šiurkščiai pažeidė Policijos veiklos įstatymo 4 straipsnio 2 dalį, 5 straipsnio 1 dalį, 21 straipsnio 1 ir 3 dalį, 23 straipsnio 1, 5 ir 8 dalį, 24 straipsnį.

Komisijos nuomone, į policijos komisariatą neteisėtai buvo išvežta virš 30 piliečių, tarp jų iš namų basa išnešta septyniasdešimtmetė močiutė L. Kedienė, kuriems vėliau nebuvo surašyti jokie protokolai ar aktai, taip pažeidžiant Policijos veiklos įstatymo 18 straipsnio 2 dalį. Komisijos nuomone, 2012-05-17 nuo ankstaus ryto maždaug dviejų kilometrų spinduliu nuo Kedžių ir Venckų namų uždraustas bet koks judėjimas, taip pat Garliavos mokykloje iš vakaro atšauktos pamokos yra taip pat neproporcingas policijos jėgos panaudojimas, pažeidžiantis piliečių teises į laisvą judėjimą ir nepilnamečių teises į mokslą.

Komisija atkreipia dėmesį, kad jau beveik mėnuo, kaip prokuratūroje pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl galimo prievartos panaudojimo Garliavoje, tačiau minėti civiliai dėl prieš juos panaudotų smurtinių veiksmų iki šiol nėra apklausti.

Išvada:

Policija naudojo neproporcingą jėgą ir nebūtinai spec.priemones prieš beginklius ir nesipriešinančius žmones, nebandė tartis, todėl savo veiksmais šiurkščiai pažeidė Konstituciją, Policijos veiklos įstatymą, Valstybinės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymą. Kiekvieno šio prievartos akto dalyvio – nuo organizatorių iki vykdytojų - veiksmai turi būti atitinkamai įvertinti Baudžiamojo kodekso, Civilinio kodekso, Policijos veiklos įstatymo bei kitų teisės aktų požiūriu.

Prie Išvadų pridedama tiriamoji medžiaga:

1. 2012-06-21 Principinės Komisijos išvados – 4 psl.
2. Fotonuotraukos - 5 psl.
3. Mergaitės perdavimo iššifruotas garsinis įrašas – 5 psl.
4. 2012-05-24 Policijos departamento pareiškimas dėl įvykių perduodant mergaitę L.Stankūnaitei – 2 psl.
5. Žodiniai liudijimai komisijai – 1 kompaktinis diskas
6. Rašytiniai liudijimai – 76 psl.

Komisijos pirmininkas dr. Saulius Arlauskas
Mykolo Riomerio universiteto profesorius